

КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ НАУК, КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи бакалавра

на тему: **Актуалізація бібліотечного фонду:
складові, вимоги, тенденції**

Виконала: студентка 4 курсу,
групи БІС-20-1
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальність 029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа
освітньо-професійна програма
«Інформаційна, бібліотечна та архівна
справа»

Бричка Н. О.
Керівник Бутко Л. В.
Рецензент Хміль-Чуприна В. В.

м. Кременчук 2024 року

АНОТАЦІЯ

Тема: Актуалізація бібліотечного фонду: складові, вимоги, тенденції

Записка: 63 сторінки, 2 рисунки, 1 додаток, 46 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є бібліотечний фонд як підсистема бібліотеки.

Предмет дослідження – бібліотечний фонд бібліотек м. Кременчука в аспекті основних тенденцій його актуалізації в сучасних соціальних умовах.

Метою дослідження є з'ясування особливостей бібліотечного фонду бібліотек м. Кременчука в аспекті основних тенденцій його актуалізації в сучасних соціальних умовах та вироблення рекомендацій напрямів його формування.

У кваліфікаційній роботі з'ясовано основні поняття та визначення процесу комплектування бібліотечних фондів і проаналізовано особливості комплектування бібліотечних фондів. Також визначено сучасні підходи до актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України та проаналізовано особливості бібліотечних фондів бібліотечної мережі Кременчука.

Ключові слова: бібліотека, бібліотечний фонд, актуалізація бібліотечного фонду, збройна агресія російської федерації проти України, м. Кременчук.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 МОДЕЛЮВАННЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	11
1.1 Комплектування бібліотечних фондів: основні поняття та визначення.....	11
1.2 Особливості комплектування бібліотечних фондів.....	27
РОЗДІЛ 2 НАПРЯМИ АКТУАЛІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ КРЕМЕНЧУЦЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ МЕРЕЖІ	36
2.1 Актуалізація бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України.....	36
2.2 Особливості бібліотечних фондів бібліотечної мережі Кременчука.....	41
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми. Бібліотечні фонди по праву вважаються національним надбанням народу та важливим показником його культурного рівня, тому що вони характеризуються великою матеріальною і духовною цінністю. Так, до прикладу, у фондах бібліотек України налічується понад 1 мільярд примірників. 40% загального бібліотечного фонду головним чином зосереджено у державних бібліотеках. Зокрема, тут зібрані кращі книги, періодичні видання, кінофотофонодокументи та інші документи, які містять інформацію про факти, події та явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людини, а також високохудожні твори, які здатні задовольнити найрізноманітніші потреби і запити користувачів бібліотеки.

Щодо комплектування бібліотечних фондів у Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» зазначено: «Комплектування бібліотечних фондів здійснюється шляхом отримання обов'язкового примірника документів у порядку, встановленому законом, документів, що випускаються за цільовими програмами книговидання або закуповуються відповідно до державних цільових програм, придбання документів за готівковий і безготівковий рахунки, документообміну, отримання в дарунок, депонування та з інших джерел» [2].

В умовах швидкого збільшення обсягу інформаційних ресурсів, доступних через глобальну мережу, і одночасного обмеження фінансових і фізичних можливостей, зростання фондів змінюються ролі бібліотекаря і бібліотеки. Із зберігачів інформації бібліотекарі перетворюються у посередників, які забезпечують до неї доступ.

Високі темпи зростання цін на друковані та електронні періодичні видання, нестача коштів на передплату профільних наукових журналів призвели до відмови від придбання дорогих видань, які не користуються підвищеним попитом, надання переваги дистанційному доступу замість

«володіння», забезпечення користувачів повними текстами необхідних їм статей замість передплати всього періодичного видання. Тому важливим напрямом використання мережевих технологій є зв'язок з книготорговельними та передплатними агентствами. Швидкість та простота доступу до різноманітних інформаційних ресурсів незалежно від часу та відстані – це унікальні переваги Інтернету, які не можуть і не повинні ігнорувати бібліотеки як документально-комунікаційні інституції. Достатньо висока вартість електронних ресурсів сьогодні компенсується утворенням консорціумів бібліотек України з використання віддалених е-ресурсів.

Сьогодні на часі питання актуалізації бібліотечних фондів. Міністерство культури та інформаційної політики розробило рекомендації щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України [15].

«Бібліотечні ресурси – це частина інформаційних ресурсів держави. Вони потребують особливої уваги, а також розвитку і захисту, зокрема й від поширення ворожих інформаційних впливів. В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України актуалізація бібліотечних фондів є вкрай необхідною та водночас має відбуватися виважено і поступово», – ідеться у повідомленні пресслужби Мінкультури.

З огляду на це міністерство спільно з консультативно-дорадчим органом – Радою з питань розвитку бібліотечної справи розробили рекомендації щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України.

Зазначається, що до складу Ради входять провідні спеціалісти бібліотечної справи у всій країні. Це представники національних та державних бібліотек, обласних універсальних наукових бібліотек, професійних громадських організацій.

«В умовах російсько-української війни зберігати в бібліотечних фондах види документів, зазначених у рекомендаціях, є неприпустимим з точки зору

інформаційної безпеки нашої країни та впливу на суспільну свідомість громадян», – ідеться в повідомленні.

Ці рекомендації можуть використовувати організації різних форм власності, які мають структуру бібліотеки.

Зокрема під вилучення підпадають книги: зміст яких порушує вимоги статті 2 закону «Про захист суспільної моралі»; внесені Держкомтелерадіо до переліку видань, які не рекомендовані до ввезення на територію України; внесені Держкомтелерадіо до переліку видань, яким відмовлено у ввезенні на територію України; автор (один із авторів) яких внесений до переліку осіб, що становлять загрозу національній безпеці; до авторів або видавництв застосовано санкції відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони; автори яких публічно підтримують агресію росії проти України.

Серед іншого, не рекомендується зберігати у бібліотеках фізично зношені та морально застарілі видання, зокрема періоду СРСР, за винятком окремих екземплярів, що становлять ядро бібліотечного фонду (зокрема видання краєзнавчого характеру, книжкові пам'ятні видання).

Водночас у відомстві звертають увагу, що незалежно від форми власності, установи не можуть вилучати з фондів документи, що внесені до переліку цінних та рідкісних видань, унікальних документальних пам'ятних видань.

Також, зважаючи на особливий статус та призначення національних бібліотек, у міністерстві рекомендують, у разі збереження у фондах книг, що підпадають під вилучення, вони не мають популяризуватися та бути у відкритому доступі.

Питанням дослідження процесу формування бібліотечного фонду присвячували свої роботи О. В. Воскобойнікова-Гузєва [229], В. О. Ільганаєва [32], І. Лабузіна [22; 23], К. М. Мовчан [18] та інші дослідники; І. П. Антоненко, О. В. Баркова [26; 27], О. М. Волохін [19], Г. Гуцол [31] зосередили наукові пошуки в царині цифровізації бібліотечного фонду; Л. Г.

Петрова реалізовує науковий інтерес в аспекті організації фондоутворення бібліотека в умовах суспільно-економічних змін [25]; акцентували наукові пошуки на проблемах збереження бібліотечних фондів В. І. Олійник, С. М. Ходоренко [38]; особливої уваги у вітчизняній науковій думці набувають питання функціонування бібліотеки в умовах війни [41; 42].

Проте існує значна кількість невирішених питань щодо особливостей роботи з бібліотечним фондом та його актуалізацією.

Об'єктом дослідження є бібліотечний фонд як підсистема бібліотеки.

Предмет дослідження – бібліотечний фонд бібліотек м. Кременчука в аспекті основних тенденцій його актуалізації в сучасних соціальних умовах.

Метою дослідження є з'ясування особливостей бібліотечного фонду бібліотек м. Кременчука в аспекті основних тенденцій його актуалізації в сучасних соціальних умовах та вироблення рекомендацій напрямів його формування.

Для досягнення поставленої мети передбачається розв'язати такі **завдання**:

- з'ясувати основні поняття та визначення процесу комплектування бібліотечних фондів;
- проаналізувати особливості комплектування бібліотечних фондів;
- визначити сучасні підходи до актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України;
- проаналізувати особливості бібліотечних фондів бібліотечної мережі Кременчука.

Методи дослідження зумовлені об'єктом і предметом кваліфікаційної роботи. Для вирішення визначених завдань, досягнення мети було застосовано комплекс методів: загальнонаукові (діалектичний, історичний, описовий, логічний, аналітичний, структурно-системний, стадіально-регіональний, спостереження, індукції та дедукції, аналіз і синтез);

джерелознавчі (методи наукової евристики, критично-об'єктивного аналізу та синтезу різнопланових джерел і літератури).

Новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснена спроба комплексного аналізу основних тенденцій актуалізації бібліотечного фонду в сучасних соціальних умовах.

Практичне значення дослідження. Під час аналізу основних тенденцій актуалізації бібліотечного фонду в сучасних соціальних умовах було визначено вектори модернізації процесу формування бібліотечних фондів бібліотечної мережі Кременчука.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У **Вступі** вказані актуальність, об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження, коротко охарактеризована структура та зазначені новизна і практичне значення кваліфікаційної роботи.

Основна частина кваліфікаційної роботи розкриває зміст наукового дослідження відповідно до поставлених завдань.

У першому розділі «**Моделювання бібліотечного фонду як засіб оптимізації бібліотечної діяльності**» з'ясовано основні поняття та визначення процесу комплектування бібліотечних фондів і **проаналізовано** особливості комплектування бібліотечних фондів.

У другому розділі «**Напрями актуалізації бібліотечного фонду кременчуцької бібліотечної мережі**» визначено сучасні підходи до актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України та **проаналізовано** особливості бібліотечних фондів бібліотечної мережі Кременчука.

Висновки містять підсумок проведеного дослідження, оцінку його результатів відповідно до мети кваліфікаційної роботи та визначених завдань.

РОЗДІЛ 1

МОДЕЛЮВАННЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Комплектування бібліотечних фондів: основні поняття та визначення

Бібліотеки України є однією з основних складових культурної, освітньої та інформаційної структури держави, а також найважливішим засобом у формуванні громадянського суспільства. Бібліотека – це досить складне поняття. Виявити її сутність безпосередньо, тобто за допомогою спостережень за різноманітними проявами в реальній практиці, надзвичайно важко.

Водночас без знання сутності ми не зможемо належним чином організувати роботу, формувати бібліотечний фонд і керувати його розвитком. Ця задача значною мірою звужується завдяки використанню системного підходу, який почав практично використовуватися у бібліотекознавстві на межі 1960–1970-х рр. Саме системний підхід дає змогу вичленувати найбільш загальні і стійкі моменти у формуванні бібліотечного фонду та, як результат, науково обґрунтувати найважливіші етапи роботи бібліотеки [27, с. 227].

Законодавчу та нормативну базу бібліотечної справи в Україні складають: Конституція України, що визначає права громадян на вільний доступ до інформації, культурних цінностей і користування установами культури; профільні закони «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про інформацію» тощо, нормативно-правові акти з питань бібліотечної справи, стандарти і нормативи в галузі бібліотечної справи, що визначають правові основи діяльності бібліотек в Україні.

Для бібліотек України як суб'єктів суспільних трансформацій характерні такі основні періоди соціально-економічного розвитку:

- 1965–1975 рр. – активізація наукових досліджень, пошук критеріїв ефективності діяльності бібліотеки, спроби застосування госпрозрахунку, впровадження наукової організації праці;
- 1976–1985 рр. – уповільнення розвитку економічних складових бібліотечної діяльності, утвердження бібліотеки як ідеологічної установи;
- 1986–1990 рр. – реформування базових засад соціальної організації бібліотечної діяльності, відкриття своїх фондів, впровадження ринкових важелів господарювання за умов загальної лібералізації політики держави;
- 1991–1994 рр. – кризовий стан, зумовлений значним зменшенням і нестабільністю фінансування, руйнація бібліотечної інфраструктури, пошук можливостей для підтримки життєдіяльності бібліотек;
- 1995–2005 рр. – формування базових складових функціонування бібліотеки у правовому полі, створення багатоканальної системи фінансування, активне запровадження нових інформаційних технологій;
- 2006–2012 рр. – перехід до інтенсивного розвитку, формування нового соціокультурного образу бібліотеки, яка здатна ефективно забезпечувати сучасні потреби користувачів у бібліотечно-інформаційних продуктах та послугах на основі широкого використання інформаційних технологій, орієнтація на інтеграцію внутрішніх і зовнішніх інформаційних ресурсів з метою сприяння інформатизації та інтелектуалізації суспільства;
- 2012 – до сьогодні – інноваційні вектори розвитку бібліотеки, переосмислення її соціальної ролі, модернізація бібліотечної системи відповідно до соціальних викликів (COVID, війна з росією) [38, с. 55].

Бібліотека, будучи системою, є результатом нерозривного зв'язку елементів, які її формують та виникають з безлічі їх підсистем, а також покладених на них функцій. У систему «бібліотека» обов'язково входять такі підсистеми, як: бібліотечний фонд (БФ), користувачі бібліотеки (контингент

читачів (КЧ)), бібліотечний персонал (БП), матеріально-технічна база (МТБ)
Рис. 1.1).

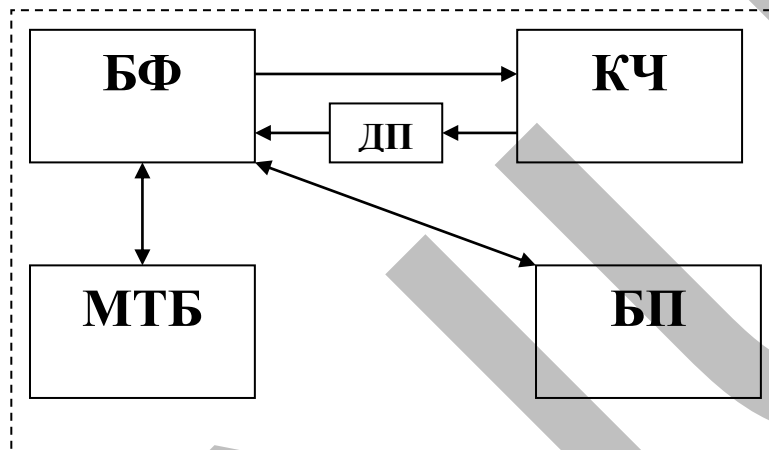

Рисунок 1.1 – Система «бібліотека»

Випадання хоча б однієї із зазначених структурних одиниць зумовлює руйнування всієї системи. Саме тому, з погляду життєздатності бібліотеки, ролі всіх її підсистем та їхніх функцій рівноправні і рівнозначні.

Поняття «фонд» у перекладі з французької мови означає «основа чогонебудь». На початку ХХ ст. досить широкого розповсюдження через перевагу обсягу книг у бібліотеках набув термін «книжковий фонд», однак вже наприкінці 30-их років часто використовується поняття «бібліотечний фонд». Згодом цей термін остаточно увійшов до бібліотечного лексикону [40, с. 52].

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» визначає поняття «бібліотечний фонд» як «упорядковане зібрання документів, що зберігається в бібліотеці» (ст. 1. «Визначення термінів») [2].

Бібліотечний фонд є основою кожної бібліотеки, матеріальним та інформаційним ресурсом, сутність та потенціал якого розкриваються при

виконанні її основних функцій. Закон визначає, що фонд окремої бібліотеки є частиною державного бібліотечного фонду України, який «складається з фондів бібліотек, що є у державній та комунальній власності, фондів бібліотек самоврядних організацій, взаємопов'язаних скооперованим комплектуванням, єдиним довідково-пошуковим апаратом, системою депозитарного зберігання, перерозподілу та взаємовикористання фондів і відображає науковий, культурний, інформаційний потенціал суспільства» [2]. Від професійно сформованого бібліотечного фонду значною мірою залежить ефективність роботи всіх складових системи «бібліотека».

Бібліотечний фонд є основою роботи кожної бібліотеки та є зібранням різних документів, підібраним згідно з профілем бібліотеки, її завдань, інтересів і запитів читачів, організованим певним чином, що зберігається тривалий час для повного, якісного та оперативного використання. Своєю назвою «бібліотека» зобов'язана саме фонду. До висновку, що бібліотечний фонд є частиною або, іншими словами, підсистемою більш загальної, чим він сам, системи – бібліотеки в цілому, бібліотекознавство прийшло не одразу. Протягом багатьох століть поняття «бібліотека» і «бібліотечний фонд» не розрізнялися. Під бібліотекою малося на увазі більш-менш велике зібрання книг [17, с. 93].

У свою чергу, емпіричні погляди на бібліотеку в якості зібрання книг у сполученні з її головним призначенням – зберігати ці книги – мали позитивний вплив на теорію і практику бібліотечної справи. Вони головним чином сприяли багатогранній розробці питань, пов'язаних з відбором і, особливо, збереженням бібліотечних фондів.

Для бібліотечних працівників бібліотечний фонд є об'єктом діяльності, тому що його потрібно створити, тобто придбати необхідні документи, обробити, розмістити за структурними підрозділами бібліотеки, забезпечуючи при цьому їхнє гарантоване зберігання тощо. Рівнем

виконання бібліотекарями зазначеної роботи значно зумовлена якість бібліотечного фонду та рівень його використання.

Для бібліотечних працівників фонд також є джерелом інформації, оскільки він впливає на глибину їхніх професійних та непрофесійних знань. Бібліотечний фонд також тісно пов'язаний з матеріально-технічною базою бібліотеки. Так, зокрема, він потребує певного приміщення і обладнання. Великою, структурою та складом фонду обумовлюється віднесення бібліотек до наступної класифікації бібліотек: невеликі, середні та великі. Будучи одним із основних особливих підсистем бібліотеки, фонд потребує особливої температури та вологості повітря, засобів технічного, фізико-хімічного та біологічного захисту [22, с. 53].

Стан бібліотечного фонду головним чином залежить від обсягу асигнувань, виділених на його формування. Тож чим більше виділено грошей, тим більше у бібліотеки є можливостей придбати необхідні видання в потрібній кількості.

Фонд є специфічною підсистемою бібліотеки і має ряд властивостей, найважливішими серед яких є: цілісність, відкритість, множинність, динамічність, інформативність, керованість, кумулятивність, стохастичність, гетерогенність і надійність. У свою чергу, зміна одного з елементів бібліотечного фонду, ослаблення зв'язків між його частинами зумовлює зміну всього бібліотечного фонду.

Бібліотечний фонд у системі «бібліотека» займає відносно автономне місце, що дозволяє не сплутати його з іншими підсистемами та бібліотекою в цілому і в результаті не поширювати на нього не властиві йому функції. Бібліотечний фонд у системі «бібліотека» виконує зовнішньосистемні та внутрішньосистемні функції.

Кумулятивна і меморіальна (тобто, функція збереження документів) функції є зовнішньосистемними функціями бібліотечного фонду, які обумовлюють саме суспільну необхідність у його існуванні [33, с. 163].

Крім загальної внутрішньосистемної функції, бібліотечний фонд виконує ряд елементарних функцій. Ними є такі функції, які головним чином виявляються по відношенню до елементів, з якими бібліотечний фонд взаємодіє. Найбільш важливою, з позиції кінцевої мети бібліотечної діяльності, є функція використання бібліотечного фонду абонентами бібліотеки, або утилітарна функція. Для того, щоб прояв названих функцій став можливим, бібліотечний фонд слід укомплектувати, обробити, розмістити і зберегти. Усі ці процеси реалізуються технологічною функцією.

Реалізація кожної функції зумовлює зміст процесів формування та використання бібліотечного фонду. Із системної точки зору технологію формування бібліотечного фонду визначається як реалізація речовинних зв'язків між елементами фонду. Водночас технологія формування бібліотечного фонду є циклом, який включає в себе послідовні процеси, спрямовані на перетворення хаотичної безлічі документів в упорядковану сукупність (тобто, бібліотечний фонд), а також збереження та експлуатацію цієї сукупності.

Окрему увагу звернемо на основні параметри бібліотечного фонду. Бібліотечні фонди відзначаються рядом параметрів та ознак, основними з яких є їх обсяг, повнота, склад і структура. Обсягом або величиною фонду є сума (кількість) зосереджених у бібліотечному фонді документів. Так, його обсяг обчислюється в примірниках і назвах документів, які головним чином його формують. Усе це дає можливість оцінити бібліотечний фонд у кількісному та якісному відношенні. Так, наприклад, при визначенні оптимального обсягу фонду публічної бібліотеки керуються наступним правилом: обсяг не повинен перевищувати можливості його використання користувачами бібліотеки.

Повнотою фонду є рівень охоплення документів для якомога повного задоволення читацьких потреб. Повнота визначається співвідношенням наявних у бібліотечному фонді документів певної тематики (типу, виду,

мови) до кількості документів, які є необхідними для найкращого задоволення потреб читачів. Повнота бібліотечного фонду буває недостатньою, надмірною та оптимальною [34, с. 12].

Бібліотеки повинні прагнути до оптимальної повноти фонду згідно профіля бібліотеки. Надмірна і недостатня повнота бібліотечного фонду є небажаними.

Окремим і водночас вагомим параметром бібліотечного фонду є його склад, тобто сукупність ознак, що характеризують номенклатуру документів, покликаних формувати бібліотечний фонд. При цьому склад бібліотечного фонду характеризується такими основними ознаками:

- змістом (тематикою) документів;
- типами або читацьким призначенням документів (науковий, навчальний, довідковий тощо);
- видами документів (книги, брошури, газети, журнали, діафільми тощо);
- мовою (українська, англійська тощо);
- хронологічною ознакою документів (рік видання) тощо.

Чим вищий рівень бібліотеки, тим ширший за тематикою, типами, видами, мовою та хронологією склад бібліотечного фонду. Структура бібліотечного фонду є системою поділу його на частини (підрозділи, підфонди) відповідно до обсягу, змістовного, мовного, хронологічного складу, наявності різноманітних видів документів, а також структури самої бібліотеки. Наприклад, фонд читального залу, абонементу, бібліотеки-філіалу тощо. Структура бібліотечного фонду головним чином зумовлена потребами диференційованого формування кожної з його частин, а також обслуговування читачів.

Окремо зауважимо, що основну частину бібліотечних фондів складають твори друку, поліграфічно самостійно оформлені, які були піддані редакційно-виробничій обробці, мають вихідні дані та призначені для

передачі певної інформації. Твори друку не є однорідними, вони умовно поділяються певні підвиди залежно від певної ознаки:

- за матеріальною конструкцією (книжкові, журнальні, газетні, карткові видання, плакати і буклети);
- за знаковою природою інформації (текстові, нотні, картографічні, образотворчі);
- за періодичністю і структурою (неперіодичні, періодичні, видання, що продовжуються, серійні видання);
- за цільовим призначенням та характером інформації (офіційні, наукові, науково-популярні, нормативно-виробничі тощо) [23, с. 29].

Бібліотечні фонди зазвичай формуються згідно із значенням, складом користувачів бібліотеки та видом бібліотеки в якості упорядкованого зібрання документів. У свою чергу, державний бібліотечний фонд України сформований з фондів бібліотек, які є у державній та комунальній власності, фондів бібліотек самоврядних організацій, взаємопов'язаних скооперованим комплектуванням, єдиним довідково-пошуковим апаратом, системою депозитарного зберігання, перерозподілу та взаємовикористання фондів. Він відображає науковий, культурний та інформаційний потенціал суспільства.

Кожною бібліотекою здійснюється відповідна діяльність з комплектування, впорядкування та підготовки до використання користувачами, зі зберігання фонду або, іншими словами, його формування. Формуванням бібліотечного фонду, відповідно, є сукупність процесів комплектування, організації та вилучення творів друку та інших документів. Водночас це один з основних бібліотечних циклів, який здійснюється згідно з встановленими правилами, та складається з порівняно менших за обсягом процесів, процедур та операцій [28].

Основна мета формування фонду полягає у досягненні відповідності його складу завданням та потребам читачів, створенні максимально повного, обґрунтованого фонду документів на традиційних та електронних носіях

інформації, відповідно до завдань бібліотеки та інформаційних потреб основних груп користувачів.

У наше сьогодення потрібні значні зміни в організації бібліотечних фондів, зокрема, виробленні нових принципів, основаних на загальнолюдських цінностях, утвердженні гуманізму, демократії та доступності фондів широким верствам населення.

При цьому змінюється ставлення до критеріїв якості бібліотечних фондів. Відбуваються певні зміни і в термінологічному трактуванні даного напрямку бібліотекознавства.

За основу береться наступне визначення формування бібліотечних фондів: «Сукупність процесів, спрямованих на створення і розвиток бібліотечного фонду, яка складається з комплектування, організації та управління фондом, а також виключення творів друку і інших матеріалів; залежить від виду бібліотеки, складу, чисельності та інтересів читачів, від випуску читацької продукції, розвитку інформаційних потреб науки і виробництва» [32, с. 83].

На думку Г. Гуцол, «процес формування фондів включає не тільки вимоги до книг та інших документів, а й розміщення, розстановку, облік, зберігання фондів, тобто весь комплекс, включаючи його організацію, функціонування і в результаті виключення документів з бібліотеки» [31, с. 48].

Цінним інформаційним джерелом є навчальний посібник М. П. Васильченка «Бібліотечні фонди», у якому розглядаються загальні засади формування бібліотечних фондів, їх склад та основні принципи зберігання. Автор значну увагу приділяє висвітленню питань технології підбору, обліку, опрацювання, розміщення та зберігання бібліотечного фонду.

У свою чергу, організацією фондів є сукупність процесів приймання, обліку, технічного опрацювання, розміщення і зберігання документів. Водночас терміносполучення «розвиток фондів» у професійній літературі

змінюється терміном «управління фондами» [35, с. 15].

У наш час дедалі частіше використовується в якості еквіваленту поняття «управління фондами», тобто, широкоаспектна довготривала діяльність, яка передбачає розв'язання великого кола проблем і складається з трьох комплексних процесів: управління формування бібліотечного фонду; управління збереженням бібліотечного фонду; управління використанням бібліотечного фонду [38, с. 55].

На важливості кваліфікованого здійснення кожного процесу, що становить основу формування бібліотечного фонду, зроблено акцент в Положенні про бібліотечну справу. Так, зокрема, там зазначено, що бібліотечні працівники повинні дотримуватися існуючих правил обліку, зберігання та використання фондів бібліотек і несуть повну відповідальність за їх порушення.

У свою чергу, технологічний цикл створення бібліотечних фондів спершу розпочинається з процесу комплектування, головна мета якого – забезпечення повноти відбору і оперативного придбання творів друку та інших документів. Відібрані за бібліографічними посібниками і придбані в книготорговельних установах твори друку та інші документи треба привести в стан, який є придатним для їх подальшого використання читачами. Таким чином, бібліотека повинна прийняти, облікувати, технічно обробити, розмістити в приміщенні, яке відповідає певним нормам зберігання, а також розставити бібліотечні фонди на полицях .

З часом виникає необхідність вилучення з бібліотечного фонду окремих документів. Саме процеси комплектування, організації та вилучення документів покликані забезпечувати виконання головної мети формування фонду – досягнення відповідності величини та складу бібліотечного фонду завданням бібліотеки і потребам користувачів. Потреба у досягненні зазначеної відповідності вважається основним законом, який ліг в основу створення фондів бібліотек [26, с. 18].

Великі процеси (комплектування, організація, вилучення) та середні (моделювання, відбір, придбання, прийом, облік, зберігання фонду тощо) означають відповідний етап у роботі з фондом і складаються з цілого ряду процедур і операцій. Так, зокрема, основою процесу прийому видань у фонд бібліотеки є процедура їх звіряння із супровідним документом, яка, в свою чергу, умовно поділяється на ряд послідовних операцій:

- з'ясування наявності і правильності заповнення супровідного документа;
- перевірка фізичного стану кожної книги;
- звіряння списку з картотеками замовлень;
- оформлення супровідного документа тощо [30, с. 221].

Виділення процесів, процедур та операцій комплектування бібліотечних фондів покликане:

- сприяти правильній організації та послідовному здійсненню роботи з формування фонду, а також давати можливість виконувати її в установленому порядку;
- аналізувати стан роботи щодо створення, упорядкування та зберігання фонду;
- вдосконалювати роботу шляхом запровадження механізації та автоматизації;
- диференціювати планування і нормування праці, при цьому правильно розподіляючи між бібліотечними працівниками різні етапи роботи тощо [27, с. 227].

У свою чергу, технологічний цикл створення фонду обов'язково здійснюється у кожній бібліотеці, однак сукупність його процесів, процедур та операцій є неоднаковою в бібліотеках різної величини. Зокрема, у великих бібліотеках і в ЦБС він набагато складніший. При цьому бібліотекарі прагнуть, щоб технологічний цикл із формування фонду був:

- оптимальним, тобто найбільш доцільним в умовах кожної бібліотеки;

- прямоточним, тобто здійснювався в такій послідовності, щоб документ у процесі приймання, обробки, обліку та видання читачам рухався б прямим шляхом без зигзагів і повернень;

- ритмічним і рівномірним. тобто здійснюватися без небажаних перерв і прогалин;

- ущільненим і економічним, тобто слід, щоб процеси, процедури і операції здійснювалися у стислі строки з найменшими затратами сил і коштів [31, с. 48].

Зазначений цикл до недавнього часу називався «Шляхом книги в процесі обробки». Однак така назва вже не відповідає змісту і послідовності роботи з фондом через наступні причини:

- робота зі створення фонду розпочинається задовго до надходження книги (чи іншого документа) в бібліотеку;

- при такому підході справа зводиться лише до обробки документів, тоді як обробка є лише одним із процесів формування фонду [38, с. 55].

Водночас назва «Шляхом книги в процесі обробки» має на увазі лише роботу з книгою. Адже формування фонду здійснюється не тільки книгами, але й такими документами, як карти, ноти, журнали, газети, кінофотофонодокументи тощо.

Задля досягнення відповідної єдності бібліотек у змісті та послідовності роботи щодо фондів, методичного керівництва цією справою, а також запровадження механізації і автоматизації окремих процесів була розроблена ціла система нормативних, інструктивних та методичних матеріалів, і при цьому належне місце посідають стандарти. У галузі бібліотечних фондів стандартизовані наступні поняття: «бібліотечний фонд», «система бібліотечних фондів», «універсальний, багатогалузевий, галузевий, депозитарний, обмінний фонд» тощо.

Стандартизованими також є такі технологічні процеси, як «формування, комплектування, організація бібліотечних фондів». Стандарти

є обов'язковими для впровадження і дотримання в усіх без винятку бібліотеках. Періодично їх зміст переглядається, а уніфікація послідовності та змісту основних процесів формування бібліотечного фонду досягається завдяки виданню спеціальних інструкцій, положень і норм. Так, наприклад, специфіка створення фондів у бібліотеках різних типів висвітлені у виданнях комплексного характеру:

- в державних масових бібліотеках – «Організація роботи централізованої бібліотечної системи»;
- в науково-технічних бібліотеках – «Організація роботи науково-технічної бібліотеки»;
- обласних бібліотеках – «Техніка роботи обласної бібліотеки» тощо.

Також існують централізовані інструкції і на окремі процеси: «Інструкція про порядок вилучення застарілих за змістом та зношених видань і матеріалів з бібліотечних і довідково-інформаційних фондів», «Приблизна послідовність основних процесів обліку та обробки літератури в ЦБС» тощо.

Розроблені типові норми часу та виробітку на головні бібліотечні процеси для обласних, крайових, масових та дитячих бібліотек. При цьому безпосередньо в бібліотеках складаються інструкції, положення, схеми та інші інструктивно-нормативні документи щодо певних технологічних процесів та операцій створення фонду.

Усе це головним чином сприяє кращій організації роботи з урахуванням специфіки бібліотеки. Як показує досвід, від того, наскільки послідовно, оперативно, точно і кваліфіковано здійснюється кожний процес, процедура та операція циклу формування бібліотечного фонду, головним чином залежить повнота задоволення потреб читачів, а також тривале збереження фонду бібліотеки. Навіть незначні помилки можуть негативно позначатися на якості обслуговування користувачів зокрема та роботі бібліотеки загалом [22, с. 89].

Бібліотечні фонди є найбільш важливою документальною та інформаційною основою в житті суспільства, саме тому вдосконалення якості їх формування є основним принципом комплектування. Комплектування бібліотечного фонду повинне забезпечувати та динамічно розвивати потреби користувачів бібліотеки, реалізуючи при цьому максимальне використання видань, що поступають. Саме питанню комплектування належить велика роль у формуванні бібліотечного фонду.

Під комплектуванням бібліотечних фондів розуміють один з основних елементів формування фондів – складного, поліопераційного процесу, який включає поповнення фондів (комплектування та доукомплектування), очищення фондів від морально та фізично застарілої літератури, поділ фондів за призначенням, видами видань чи іншою ознакою. Комплектування фондів є процесом, який полягає у відборі нових документів, заповненні фондів та доукомплектуванні. Для оптимізації процесу комплектування працівники бібліотеки головним чином орієнтуються на наступні принципи:

- профілювання та координування;
- систематичність і плановість;
- наукова обґрунтованість відбору документів.

Комплектування – це планомірний відбір та придбання творів друку та інших документів, а також постійне оновлення фонду бібліотеки відповідно до її завдань та потреб користувачів. Комплектування – це один з найважливіших процесів формування фондів, завдяки якому є можливим виконання функцій, властивих бібліотеці як соціальному інституту, а також сприяння освіті та вихованню читачів [22, с. 84].

Комплектуванням називають створення та постійне оновлення бібліотечного фонду документами, які відповідають завданням бібліотеки та інтересам користувачів. Комплектування має важливе значення у формуванні бібліотечного фонду і практично визначає собою не тільки всі його процеси, але й всю бібліотечну роботу загалом.

Згідно з Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», бібліотечні фонди формуються відповідно до значення, складу користувачів бібліотеки та виду бібліотеки як упорядковане зібрання документів.

Закон проголошує: «Комплектування бібліотечних фондів здійснюється шляхом отримання обов'язкового примірника документів у порядку, встановленому законом, документів, що випускаються за цільовими програмами книговидання або закупаються відповідно до державних цільових програм, придбання документів за готівковий і безготівковий рахунки, документообміну, отримання в дарунок, депонування та з інших джерел».

Існує три види комплектування:

- поточне – поповнення бібліотечного фонду документами, які щойно вийшли у світ;
- ретроспективне – поповнення бібліотечного фонду назвами та примірниками за минулі роки;
- рекомплектування – очищення фонду від застарілих, зношених та непрофільних документів [25, с. 55].

Найважливішим видом комплектування є поточне, під час якого бібліотека отримує близько 80% нових надходжень. Ретроспективне комплектування – це заповнення пустот, які утворюються в результаті недоліків поточного комплектування. Дані пустоти викриваються шляхом аналізу складу і кругообігу фонду.

Рекомплектуванню підлягають документи, які не використовуються користувачами бібліотеки, тому що не відповідають профілю зони, яка обслуговується, або застарілі та зношені документи.

Базовою основою комплектування є відбір документів до бібліотечного фонду. Насправді бібліотека не має наміру придбати всі видання, які друкуються у світі. До бібліотечного фонду повинні потрапити книги, журнали, грамплатівки та інші документи, які необхідні для обслуговування

читачів та задоволення їх потреб.

Безумовно, досягти необхідного складу бібліотечних фондів можна тільки за допомогою ретельного відбору, який, у свою чергу, передбачає виявлення твору друку або іншого документа та його оцінку для визначення доцільності придбання та зберігання у фонді для активного використання користувачами бібліотеки. Водночас відбір ґрунтується на оцінці змісту, форми та інших характеристик документа, що потребує знань таких критеріїв, як наукова, історична, художня цінність документа, ступінь відповідності профілю бібліотечного фонду, завданням бібліотеки та потребам її користувачів.

Існують два види відбору: первинний та вторинний. Первинним відбором прийнято вважати відбір документів, які підлягають включенню до бібліотечного фонду за умови їх відсутності в бібліотеці. Первинний відбір відбувається здебільшого до безпосереднього знайомства бібліотекаря з документом. Однак передбачити значимість кожного твору друку чи іншого документа для читачів і вирішити питання про його придбання є складною і відповідальною справою. Саме тому допомагає бібліотекарю в цьому питанні знання критеріїв відбору, складу фонду, потреб та запитів читачів бібліотеки.

Як свідчить практика роботи бібліотек, активне використання бібліотечного фонду є можливим лише завдяки своєчасному виявленню та вилученню з фонду маловикористовуваних видань.

Це вилучення досягається вторинним відбором, здійснюваним в існуючому бібліотечному фонді внаслідок вивчення його складу, розвитку та використання. Його головна мета – з'ясувати документи, які необхідні даному фонду і, як наслідок, повинні залишитися в ньому, а також ті, які підлягають вилученню. Своєчасне та систематичне проведення вторинного відбору надає можливість покращити склад фонду бібліотеки, а також окреслити державну політику фонду, книговидавничої справи, а також досягти відповідності складу фонду бібліотеки потребам жителів країни [24,

с. 25].

Отже, в результаті первинного та вторинного відбору комплектування є двостороннім процесом, що передбачає одночасно поповнення та вилучення документів. Все це дає змогу створити якісні фонди бібліотек, які спроможні задовольнити різноманітні запити читачів. Комплектування є безперервним процесом, який розпочинається з утворення бібліотеки та існує доки функціонує сама бібліотека.

1.2 Особливості комплектування бібліотечних фондів

Загалом комплектування бібліотечного фонду умовно поділяється на три види:

- поточне комплектування;
- ретроспективне комплектування;
- рекомплектування [23, с. 103].

Метою поточного комплектування є оновлення бібліотечного фонду, тобто придбання нових документів, поповнення фонду виданнями згідно із завданнями конкретної бібліотеки та різноманітних (зокрема, інформаційних, освітніх, виробничих, дозвілєвих та ін.) запитів її користувачів (Рис. 1.2).

КНИГА
СУМАРНОГО ОБЛІКУ
БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ

Назва навчального закладу _____

Початок « ____ » _____ 20 ____ р.

Закінчення « ____ » _____ 20 ____ р.

КНИГА
сумарного обліку бібліотечного фонду

Книжка облікової та інвентурної організації, не для комерційного продажу

Розпочата " ____ " _____ 20 ____ року

Закінчена " ____ " _____ 20 ____ року

Рисунок 1.2 – Традиційний та інноваційний підходи до сумарного обліку бібліотечного фонду

Метою ретроспективного комплектування, тобто докомплектування, є ліквідація прогалин у наповненні фондів, що виникли з певних причин, та відбувається на основі аналізу невиконаних читацьких запитів.

Метою рекомплектування є очищення бібліотечного фонду, тобто вилучення документів, які підлягають списанню з різних причин, у тому числі ветхих, таких, що втратили актуальність, наукову та виробничу цінність або які мають дефект, дублетні тощо.

Водночас для розуміння діяльності по комплектуванню бібліотечного фонду слід визначити його принципи. Найбільш послідовний підхід до виявлення принципів комплектування бібліотечного фонду, на підставі сучасного бачення документного фонду як системи, висвітлено у сучасних працях. Так, зокрема, дослідники виділяють такі принципи комплектування документного фонду:

- селективність;
- конгруентність;
- профілювання-координування;
- систематичність [38, с. 56].

Суть принципу селективності головним чином полягає в тому, що при комплектуванні фонду бібліотеки варто відбирати не всі документи, наявні у суспільстві, а тільки кращі з них.

Принцип конгруентності уточнює спрямованість відбору документів, орієнтуючи склад бібліотечного фонду на задоволення саме тих запитів, які будуть надходити від споживачів, виключаючи з нього документи, не затребувані у даному фонді.

Профілювання обов'язково повинно доповнюватись координуванням. Тобто, має бути погодження профілів різних документних фондів для подальшого підвищення їх сукупного інформаційного потенціалу. Принцип систематичності вимагає ведення постійної, безперервної, планомірної та систематичної діяльності з комплектування бібліотечного фонду для того, щоб забезпечити наявність у фонді бібліотеки всіх профільних документів та їх доступність для споживача [17, с. 93].

У цілому методика комплектування бібліотечного фонду складається з наступних послідовних операцій:

- визначення джерел книгопостачання;
- замовлення документів;
- включення замовлених документів до довідково-бібліографічного апарату на допомогу комплектуванню (ДБА-к);
- контроль за надходженням документів.

ДБА-к формується відповідним відділом бібліотеки та включає систему додаткових матеріалів, які спрямовуються на забезпечення ефективності формування фонду. Джерелами комплектування бібліотечних фондів є книгорозповсюджуючі організації: книгарні, Інтернет-магазини, служба

«Книга-поштою», різноманітні книжкові клуби (наприклад, «Клуб сімейного дозвілля», видавництва, передплатні агентства, обмінно-резервні фонди інших бібліотек тощо. Протягом тривалого часу цінним джерелом комплектування є спеціальні державні та регіональні програми поповнення фондів публічних бібліотек. Також останнім часом стала досить активною робота бібліотек щодо залучення благодійних фондів, участь в проектах, спрямованих на придбання нової літератури, організації добродійних акцій, книжкових свят тощо. Суттєве поповнення бібліотечних фондів здійснюється за рахунок дарунків від різних організацій, авторів та користувачів бібліотеки.

Найбільш важливим типом комплектування бібліотечних фондів є поточне комплектування, під час якого бібліотека отримує близько 80% нових надходжень. Рекомлектуванню підлягають документи, які не використовуються користувачами бібліотеки, оскільки вони не відповідають профілю зони, яка обслуговується, чи застарілі та зношені документи. Поточне комплектування бібліотечного фонду відчуває на собі всі ускладнення періоду, який характеризується економічною кризою в державі, відсутністю стабільного фінансування бібліотек, знищенням державної системи книговидання та книгорозповсюдження на основі попередніх замовлень. Зазначене значною мірою ускладнює процеси комплектування і робить неможливим перспективне планування їхнього розвитку. У результаті відбувається адаптування до нових умов та утверджуються нові шляхи виживання бібліотечного фонду [19, с. 30].

Загалом здійснення цілеспрямованого відбору документів бібліотекарем є можливим тільки на підставі певних принципів. Принципом вважається головне вихідне положення, яким варто керуватися в практичній діяльності для того, щоб вона не суперечила об'єктивним законам розвитку суспільства в певний період. На необхідності розробки принципів комплектування бібліотечного фонду бібліотекознавці наголошували ще на

початку ХХ ст. Через те, що комплектування бібліотечного фонду є одним із процесів бібліотечної діяльності, принципи комплектування бібліотечного фонду базуються на загальних принципах бібліотечного обслуговування населення.

Відповідно до принципу систематичності та плановості комплектування бібліотечного фонду є припустимим досягнення пропорційного співвідношення друкованих видань у фонді відповідно до профіля певної бібліотеки у всіх істотних для неї аспектах, а також регулярність отримання та виключення видань на основі планування комплектування, надання по кожній профільній темі всьому зацікавленому контингенту читачів інформацію про ступінь закінченості комплекту творів. Теоретичну розробку зазначеного принципу у свій час розпочала Н. М. Кушнарєнко, яка вважала систематичність регулярністю отримання літератури [43].

За даним принципом комплектування бібліотечного фонду є найбільш вагомим досягнення у бібліотечному фонді раціонального співвідношення літератури з різних галузей знання. Цей принцип також передбачає пропорційне розподіл видань за структурними підрозділами бібліотеки. В основі систематичності і плановості лежать профілювання і координування комплектування бібліотечних фондів. Належним чином вирішити питання про співвідношенні друкованих видань різних галузей знання у бібліотечному фонді можна тільки завдяки точному визначенню місця бібліотеки в системі координації [44, с. 157].

Усі принципи комплектування бібліотечного фонду мають тісну взаємодію між собою та утворюють нероздільну єдність. Відповідно, порушення одного з них означає порушення інших. Принципи комплектування бібліотечного фонду поширюються не лише на первинний, але й на вторинний відбір. Внаслідок правильного їх застосування можна отримати оптимальні в якісному та кількісному відношенні зміст і структуру

бібліотечного фонду.

Окремими особливостями формування та використання бібліотечних фондів можна вважати тривалі терміни комплектування і накопичення видань, повільні темпи відновлення фондів, продовження термінів зберігання окремих документів та дбайливе ставлення до книг. Саме тому їх фонди досить різноманітні, однак це розмаїття досягається переважно за рахунок старих книг і матеріалів, що часто є непотрібними.

Саме через відсутність регулярного та достатнього фінансування фонди бібліотеки постійно старіють і скорочуються. Так, зокрема, зношення і скорочення протягом останнього часу перевищує надходження нової літератури. Отже, динамізм і різноманітність процесів, які належать до сфери комплектування бібліотечного фонду, підтверджують важливість розробки методики систематичного обстеження їх стану та створення на цій базі системи моніторингу бібліотечних фондів [45].

Окрему увагу доцільно звернути на зміну технологічного середовища відділу комплектування літератури за умов комп'ютеризації бібліотечних процесів. Розвиток інформаційної інфраструктури на базі бібліотек із одночасним застосуванням нових технологій включає вдосконалення системи поповнення бібліотечних фондів. Традиційні процеси комплектування бібліотечного фонду мають на меті забезпечити повноту відбору та оперативного придбання творів друку та інших документів.

Це є сукупністю таких процесів:

- моделювання бібліотечного фонду (створення моделі фонду бібліотеки, головна особливість якої полягає у пріоритетному комплектуванні підручниками на основі якісного, кількісного, тематичного та мовного параметрів);
- аналізу документального потоку;
- виявлення та обґрунтування відбору необхідних документів;
- оформлення замовлень на документи, контролю за їх виконанням;

- отримання та обліку документів;
- розподілу і передачі документів по структурних підрозділах [38, с. 55].

Відбір бібліотечного фонду обов'язково відбувається за участю працівників підрозділів бібліотеки. Усі питання, пов'язані з комплектуванням, обробкою та зберіганням інформації вирішуються в комплексі та тісному контакті з користувачами бібліотеки. Відділом комплектування бібліотечного фонду передплачуються необхідні періодичні видання та водночас ведеться реєстраційна картотека їх надходжень. Отримана література обов'язково звіряється із замовленнями та супровідними документами.

Також проводиться облік документів, які надійшли до фонду бібліотеки у формі запису до сумарної та інвентарної книг. Окреме місце має здійснення технічної обробки всіх творів друку, які надійшли до бібліотеки. Запровадження засобів комп'ютеризації внесло суттєві корективи в організацію основних технологічних процесів бібліотечного фонду. Інноваційна технологія комплектування бібліотечного фонду зумовлює новий підхід до накопичення документно-інформаційних ресурсів бібліотеки. Застосування новітніх інформаційних технологій дає змогу відділу комплектування оперативно знайомитись з асортиментом книжкового ринку, використовуючи при цьому нові форми та джерела комплектування [35, с. 16].

Значні можливості в організації ефективного комплектування бібліотечних фондів надають ресурси Інтернет. Бібліотека, маючи вихід до глобальної мережі, користується не лише повнотекстовими базами даних, але й інформаційними ресурсами, головним чином призначеними для відбору, замовлення та придбання документів для бібліотечних фондів.

Зазначені ресурси головним чином сформовані зі спеціалізованих web-серверів для комплектаторів, онлайн-універсальних та спеціалізованих

книжкових магазинів з анотованими каталогами видань і можливостями їх діалогових замовлень, серверів видавництв, книжкових дилерів та передплатних агенств, а також електронних версій вітчизняних та зарубіжних каталогів.

Користування зазначеними ресурсами надає відділу комплектування бібліотечного фонду змогу оперативного перегляду значних обсягів інформації, яка постійно циркулює та оновлюється в системі «документовидання – документорозповсюдження». Ця інформація включає відомості про наявність нових видань у рамках предметної області, порівняння різних версій CD-ROM та онлайн-продуктів, анонсів бібліотечних телеконференцій, темою яких є політика формування бібліотечних фондів [31, с. 49].

Видавничі сервери пропонують бібліотекам передплату на поточні та архівні версії періодичних видань, що можуть надходити на сервер бібліотеки за допомогою електронної пошти регулярно. Ця форма документопостачання є значно дешевшою, ніж придбання бібліотекою друкованих видань, та ефективнішою в часі. Відділом бібліотеки вивчається та аналізується економічна доцільність використання друкованих видань та їх електронних аналогів, а також інтенсивність використання певних видів документів на різноманітних носіях. Завдяки використанню можливостей програми «УФД/Бібліотека» значною мірою вдосконалюються бібліотечні технології у відділі комплектування. Окремо в автоматизованому режимі ведеться картотека замовлень літератури. Ця картотека організована за допомогою прайс-листів, каталогів книг, каталогів періодичних видань, каталогів і прайс-листів в Інтернеті. Замовлена література заноситься в БД «Замовлення» з відміткою: хто замовив, кількість замовлених примірників, дата замовлення. При цьому звіряється наявна кількість літератури з певної іншої дисципліни в фонді бібліотеки.

Головне завдання при комплектуванні бібліотечного фонду полягає у

зменшенні до мінімуму часу з моменту одержання інформації про книги, або навіть про їх вихід з друку до появи видання на полиці; скороченні витрат на виконання операцій з підготовки документів, а також сумарних витрат на придбання літератури, завдяки вибору порівняно дешевих джерел комплектування бібліотечного фонду.

КРИМУ

РОЗДІЛ 2

НАПРЯМИ АКТУАЛІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ КРЕМЕНЧУЦЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ МЕРЕЖІ

2.1 Актуалізація бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України

Відповідно до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» бібліотека є інформаційним, культурним, освітнім закладом (установою, організацією) або структурним підрозділом, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки.

Частиною другою статті 4 Закону визначено, що держава координує діяльність бібліотек усіх форм власності, регулює діяльність бібліотек, що є в державній і комунальній власності.

Бібліотечні ресурси – упорядковані бібліотечні фонди документів на різних носіях інформації, бази даних, мережні інформаційні ресурси, довідково-пошуковий апарат, матеріально-технічні засоби опрацювання, зберігання та передачі інформації. Відповідно до статті 11 Закону бібліотеки України є складовою частиною інформаційної системи держави, а бібліотечні ресурси – складовою частиною інформаційних ресурсів держави.

Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» та затверджено Стратегію інформаційної безпеки.

Стратегією визначено, що основними напрямками забезпечення інформаційної безпеки України є стійкість та взаємодія, для досягнення яких необхідним є виконання певних стратегічних цілей та завдань. Зокрема, досягнення стратегічної цілі 7. «Розвиток інформаційного суспільства та

підвищення рівня культури діалогу» здійснюватиметься шляхом виконання завдань, одним з яких є стимулювання інновацій та забезпечення всебічного розвитку й захисту національної інформаційної інфраструктури, зокрема її телекомунікаційної складової, як сукупності різноманітних інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних (електронних комунікаційних) мереж, засобів комунікацій і управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування.

Міністерство культури та інформаційної політики України у червні 2023 р. оприлюднило «Рекомендації щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України» [15].

Варто зазначити, що згідно зі статтею 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Бібліотечні ресурси, як складова інформаційних ресурсів держави, потребують особливої уваги, а також розвитку і захисту, зокрема і від поширення ворожих інформаційних впливів. З огляду на це вважаємо, що в умовах збройної агресії російської федерації проти України актуалізація бібліотечних фондів є необхідною та, водночас, має відбуватися виважено, з урахуванням виду бібліотеки, і з застосуванням індивідуального підходу до кожного документа, який зберігається в її фонді.

У процесі актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України у складі бібліотечних фондів рекомендовано не залишати видання:

- 1) зміст яких порушує вимоги частини третьої статті 2 Закону України «Про захист суспільної моралі», а саме: які пропагують війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України; які містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти

України, у тому числі шляхом представлення збройної агресії російської федерації проти України як внутрішнього конфлікту, громадянського конфлікту, громадянської війни, заперечення тимчасової окупації частини території України; які глорифікують осіб, які здійснювали збройну агресію російської федерації проти України, представників збройних формувань російської федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих російською федерацією, а також представників окупаційної адміністрації російської федерації, яку складають її державні органи та інші структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних російській федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, у тому числі шляхом їх визначення як «повстанці», «ополченці», «ввічливі військові люди»;

2) внесені до Переліку книжкових видань, зміст яких спрямований на ліквідацію незалежності України, пропаганду насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини, що ведеться Державним комітетом телебачення і радіомовлення України та оприлюднюється на його офіційному вебсайті за посиланням;

3) внесені до Переліку видавничої продукції держави-агресора, на ввезення якої надано відмови у видачі дозволів на підставі негативних висновків експертної ради Держкомтелерадіо у зв'язку з невідповідністю видань Критеріям оцінки видавничої продукції, що ведеться Державним комітетом телебачення і радіомовлення України та оприлюднюється на його офіційному вебсайті за посиланням;

4) автора (одного з авторів), яких внесено до Переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці, що ведеться Міністерством

культури та інформаційної політики України та оприлюднюється на його офіційному веб-сайті за посиланням;

5) до видавців або авторів яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до рішень Ради національної безпеки і оборони України, прийнятих згідно з Законом України «Про санкції» та уведених в дію відповідними Указами Президента України, зокрема видавництв Эксмо, АСТ, Центрполиграф, Издательский дом «Питер», Яуза, Яуза-пресс, Вече, Алгоритм, Книжный мир (позиції 20–28 додатку 2 до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19 березня 2019 року «Про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введеного в дію Указом Президента України від 19 березня 2019 року № 82/2019);

б) автори яких публічно підтримали агресію російської федерації проти України, інформація про що міститься у відкритому доступі в мережі Інтернет. Зважаючи на особливий статус та призначення національних, державних та центральних (обласних універсальних наукових) бібліотек, у разі зберігання у їх фондах вищезазначених документів, такі бібліотеки не повинні популяризувати та представляти їх у відкритому доступі читачам. Також не рекомендується зберігати в бібліотечних фондах фізично зношені та морально застарілі видання, зокрема періоду СРСР, за виключенням окремих документів, що становлять ядро бібліотечного фонду (зокрема, видання краєзнавчого характеру, книжкові пам'ятки тощо).

Варто звернути увагу, що відповідно до статті 19 Закону бібліотеки, незалежно від форм власності, не мають права вилучати та реалізовувати документи, віднесені до цінних і рідкісних видань, унікальних документальних пам'яток, крім випадків, передбачених законодавством. Списання документів з бібліотечних фондів здійснюється відповідно до

вимог, встановлених нормативно-правовими актами у сфері бухгалтерського обліку.

Процедура списання документів з фондів бібліотек державної власності визначена Порядком списання об'єктів державної власності, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2007 року № 1314 (із наступними змінами). Механізм списання документів з фондів бібліотек комунальної власності визначається відповідними органами місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Документальне оформлення списання документів із фондів бібліотек державної і комунальної власності здійснюється відповідно до Порядку складання типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 13 вересня 2016 року № 818 (із наступними змінами), а також Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 23 січня 2015 року № 11 (із наступними змінами). Інформація про списані видання (бібліографічні записи) вилучається з карткових та електронних каталогів. Рекомендовано вести окремий службовий облік документів, списаних у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України, з метою подальшого врахування при поповненні бібліотечних фондів за рахунок відповідних бюджетних програм. Також вважаємо, що слід припинити поповнення бібліотечних фондів виданнями, що мають походження або виготовлені та/або ввезені з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України відповідно до статті 281 Закону України «Про видавничу справу».

2.2 Особливості бібліотечних фондів бібліотечної мережі Кременчука

Публічні бібліотеки Кременчука: Кременчуцька міська публічна бібліотека та 9 філій – обслуговують (2023) 16% (16,3%) всього населення Кременчука. І близько 38% (37,7%) всіх користувачів бібліотек міста, тобто всіх, хто звернувся до бібліотечних послуг. Цікаво, що така пропорція спостерігалася і в мирні часи, і в період воєнного стану.

Кількість зареєстрованих користувачів згідно з ЄРК в публічних бібліотеках в 2023 році (10 бібліотек) 27 тисяч (27341). З них 36% (більше третини) 9887 дітей віком до 14 років включно (з 2023 року статистика змінилася і дітей стали обліковувати до 14 років, а юнацтва і молоді – до 35 років). Юнацтва та молоді від 14 до 35 років – 6101 користувач або 22% (22,3%) обслужених користувачів, і доросле населення від 35 років – 11353 користувачів або 42% (41,5%). Жінки читають активніше за чоловіків, читачів-жінок в публічних бібліотеках 60%.

До публічних бібліотек Кременчука за рік звернулось 35 тисяч (35694) користувачів, документовидача склала 676 тисяч (676180 документовидача) документів на паперових та електронних носіях. Відвідування бібліотек становить 236 тисяч (236223). Відвідуваність закладу КЗК КМПБ – 6,6 тобто в середньому 1 користувач впродовж року більше 6 разів відвідав свою бібліотеку.

Однією з головних умов функціонування бібліотек є стан бібліотечних фондів: їх актуалізація, популяризація, збереження, очищення. Фонди публічних бібліотек міста характеризуються перевищенням вибуття над надходженням (така тенденція зберігається з 2000-х років) – в звітному році 2 з половиною тисяч примірників (2595 примірників) надійшло, а 34 тисячі примірників вибуло (34445 примірників). Загальний склад бібліотечного фонду на 01.01.2024 року – 577 тисяч примірників (577828 примірників). Значно зменшився фонд за останній час з майже 700 тисяч примірників. За

даними Аналізу діяльності публічних бібліотек України НІБ імені Ярослава Мудрого (у 2022 році) обсяги списання документів перевищують обсяги нових надходжень (2022 у 6 разів), що призводить до скорочення сукупного бібліотечного фонду. Але для України цей процес не можна вважати негативним, оскільки він свідчить про систематичну роботу з оптимізації завеликих і застарілих фондів.

Протягом 2022–2023 рр. спостерігались певні зміни у процесах формування та використання бібліотечних фондів, з урахуванням Методичних рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України. Ці рекомендації мають використовувати і органи місцевого самоврядування, і публічні бібліотеки та організації різних форм власності, які мають у своїй структурі бібліотеки (організації, заклади, установи).

Основним джерелом надходжень документів до фондів публічних бібліотек була безкоштовна передача юридичними та фізичними особами. Проте коли були внесені зміни до постанови №590 «Про затвердження Порядку повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» були придбані за кошти від здачі макулатури – 40 прим. на суму 10169 грн. Надійшли книги за Програмою «Книжкові гранти для бібліотек України» від Української асоціації видавців та книго розповсюджувачів, БФ «Бібліотечна країна» та БФ громади Харкова «Толока», книги з пілотного проєкту «Польська книжкова полиця», подарунки від організацій та наших користувачів. 73% (73,5%) цих надходжень у 2023 році були українською мовою.

Є поповнення книгами мовами національних меншин та іноземними мовами – 687 примірників (26,5% від загального надходження), найбільше англійською (174 примірників) та німецькою (21 примірник) мовами за рахунок дарунків від читачів та волонтерських організацій (навіть надіслали

книги із штату Техас для дитячої бібліотеки). Інтерес до вивчення іноземних мов тільки зростає. Надходження російською мовою – 471 примірників (18%).

В цілому по публічних бібліотеках Кременчука відсоток оновлення фондів складає 0,4% (0,45%). Раніше цей показник був на рівні 1,4–1,7%. Відповідно до Державних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні (затвердженими постановою КМУ від 06.02.2018 № 72), щорічне оновлення фондів публічних бібліотек має становити не менше 5%, а відповідно до рекомендацій ІФЛА – 10%.

Необхідно відзначити, що 83% (83,12%) списаних в наших публічних бібліотеках документів були російською мовою. По Україні в цілому 66,7% списаних документів (за 2022 рік. дані НПБ імені Ярослава Мудрого) були російською мовою, тоді як у попередні роки ця частка не досягала 55%.

Мережа освітянських бібліотек МОН України є найбільшою і ще донедавна об'єднувала 18 тисяч (18066) бібліотек, з них близько 15 тисяч (15000) закладів загальної середньої освіти (шкільних бібліотек). Вони акумулюють, зберігають та організують доступ до власних і зовнішніх інформаційних ресурсів усім учасникам освітнього процесу, забезпечуючи тим самим інформаційні потреби користувачів. В нашому місті мережа освітянських бібліотек також є найбільшою і складається з бібліотек закладів загальної середньої освіти (шкільних), закладів фахової передвищої освіти, закладу вищої освіти, професійно-технічної освіти. Аудиторією сучасних користувачів освітянських бібліотек є здобувачі освіти (учні), педагогічні працівники, батьки, члени громади, здобувачі, викладачі, науковці.

Виокремлюються бібліотеки закладів вищої освіти (ЗВО). За даними наукової бібліотеки ім. М. Максимовича «Основні статистичні показники роботи бібліотек ЗВО України за 2022 рік» в Україні їх функціонувало 169, сукупний бібліотечний фонд складав 102 млн. примірників (102593878), для обслуговування користувачів було придбано 419 баз даних, 469 ліцензійних

електронних ресурсів запропоновано у текстовому доступі, власний вебсайт мали 103 бібліотеки, сторінку на вебсайті ЗВО – 59 бібліотек. Інституційний репозиторій створений і наповнювався у 138 бібліотеках. Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України негативно позначилось на освітній сфері і бібліотеках зокрема: багато закладів втратили приміщення, фонди, інформаційні ресурси, змушені перевести освітній процес і роботу в віддалений режим.

В нашому місті бібліотека закладу вищої освіти 1 – наукова бібліотека КрНУ. Бібліотека обслуговує 35 тисяч (35211 користувачів), у порівнянні до минулого року кількість користувачів зросла на 15 тисяч (2022 – 20086 користувачів, 2023 – 35211 користувачів). Документовидача у порівнянні з минулим воєнним роком (2022) збільшилась на 108 тисяч (108877). Фонд книгозбірні нараховує близько 300 тисяч примірників видань (2022 – 284335, 2023 – 284335). Кількість відвідувань користувачами університетської бібліотеки у 2023 році 405 тисяч (405403).

У цілому по Україні 80% (80,8, дані за 2022 з «Основні статистичні показники роботи бібліотек ЗВО України») відвідувань припадає на звернення до вебресурсів бібліотек, що свідчить про кардинальні зміни в обслуговуванні студентського і викладацького складу закладів. Обертаність фонду, яка характеризує ступінь використання книжкового фонду, на 2023 р. становить 1,4.

Обертаність характеризує ступінь використання книжного фонду. Вираховується шляхом ділення кількості книговидач за рік (К) на кількість книжкового фонду бібліотеки (Ф) $Об=В:Ф$.

Бібліотека Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського» має фонд в 53 тисячі примірників (53454 прим.), документовидача за 2023 рік становить 230 примірників, кількість користувачів бібліотеки – 950.

Бібліотека Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В. І. Литвиненка збільшила кількість користувачів (1320 в 2023 році, 1263 в 2022 році) і документовидач на 16 тисяч 16327 (37085 в 2023 році, 20758 в 2022 році). Читаність в цій бібліотеці 28 (28,1), відвідуваність становить 21 (21,23). Фонд – 55 тисяч примірників (55075 примірників в 2023, 60074 в 2022 році).

Бібліотека Кременчуцького фахового коледжу транспортної інфраструктури та технологій обслуговує 435 користувачів. За рік бібліотекою здійснено 5 тисяч (5314) документовидач (більше ніж минулого року 5314 в 2023 році проти 3380 в 2022 році). Читаність становить 12,2, відвідуваність закладу 11,8 (11,87). Фонди бібліотеки нараховують близько 40 тисяч примірників (39623 прим.).

Бібліотека Обласного коледжу «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка» має фонд в 71 тисячу прим. (71161), у 2023 році кількість користувачів – 1802.

Бібліотека Кременчуцького професійного ліцею імені А. С. Макаренка має у 2023 році кількість користувачів 489 (486 у 2022 році). Фонди майже у 34 тисячі примірників, бібліотека за 2023 рік зменшила фонд на 1,5 тисячі примірників (на 1576 примірників). Читаність становить 24,5.

Регіональний центр ПТО № 1, який об'єднав три училища і відповідно 3 бібліотеки, має сукупний фонд близько 100 тисяч примірників, кількість користувачів з 2023 році збільшилась і нараховує більше 1 тисячі. В 2023 році відвідуваність становить 4.

Бібліотека ВПУ-7 обслуговує більше 1 однієї тисячі користувачів – здобувачів освіти та викладачів. Помітно за звітний рік порівняно до минулого (2022) збільшилася документовидача на 20 тисяч примірників видань (33196 в 2023, 13132 в 2022). Відвідуваність за рік 8,6. Обертаність фонду бібліотеки становить 0,85.

Бібліотека ПТУ-26 має кількість користувачів – 667 в 2023 році (680 в 2022). Фонди в 34 тисячі примірників документів. Відвідуваність книгозбірні закладу – становить 4, читаність 12.9.

Закладів загальної середньої освіти (шкільних) в нашій ТГ - 34. Кількість користувачів – 13 тисяч (13110 за 2023 рік). В звітному році кількість читачів цього виду бібліотек збільшилась порівняно з попереднім воєнним роком на 2.5 тисячі (13110 в 2023 році, 10531 в 2022 році). В 2023 році документовидача збільшилась на 18 тисяч примірників (57996 в 2023 році, 39763 в 2022 році). Фонди шкільних бібліотек 287399 в 2023 році (274556 в 2022 році).

Шкільна бібліотека вибудовує свою діяльність відповідно до Закону України «Про освіту», сприяє реалізації мети освітнього процесу, яку визначено як всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу.

Науково-технічні бібліотеки (підприємств) ТГ міста – 5, мають фонди майже в 200 тисяч примірників (191814), в 2023 році 2 з них працювали. Технічна бібліотека Крюківського вагонобудівного заводу збільшила кількість користувачів порівняно до 2022 року (2053 проти 1896) і кількість фонду (45749 проти 45618).

Серед бібліотек інших відомств – зараз це 1 бібліотека Державної установи Кременчуцька виховна колонія – в ній зареєстровано 50 користувачів, збільшила кількість документовидач в 2023 році (1354 в 2023 році проти 712 в 2022 році), читачі впродовж року взяли по 27-28 книг. Фонд

бібліотеки нараховував в 2022 році 9638 примірників, була проведена робота по списанню. В 2023 було списано 3429 примірників.

Зараз на часі інформатизація. Вебсайт – візитна картка бібліотеки в світовому інформаційному просторі і органічна складова системи бібліотечно-інформаційного забезпечення. За умови наявності окремого вебсайту бібліотеки, як правило, впроваджуються додаткові послуги, які дозволяють підвищити якість і комфортність обслуговування, рівень спілкування.

Має власний сайт Комунальний заклад культури «Кременчуцька міська публічна бібліотека», функціонують і постійно поповнюються інформацією 15 сторінок бібліотек в соціальній мережі Фейсбук та 7 сторінок в Інстаграм. Є сторінка бібліотеки в Телеграм-каналі.

Бібліотека національного університету імені М.Остроградського має власний вебсайт. На головній сторінці в розділі «Про бібліотеку» представлені історія, нормативна документація. «Книга пам'яті» про викладачів та студентів університету, які загинули на російсько-українській війні. Електронний каталог бібліотеки доступний через Інтернет цілодобово, дозволяє здійснювати пошук за тематичними розділами УДК, за автором, назвою, визначником форми та ін. критеріями. Є архів електронних версій наукових публікацій студентів, аспірантів, викладачів університету. Відкриті для перегляду електронні виставки (присвячені М. Остроградському, К. Білокур, М. Примаченко, Т. Шевченко).

Електронний каталог являє собою систематизовану базу даних бібліографічних записів на всі види документів, які знаходяться в бібліотечному фонді університету. ЕК забезпечує оперативний, багатоаспектний пошук інформації і надає її у зручній для користувача формі. Наповнено законодавчою і нормативною інформацією розділ «Академічна обізнаність». В розділі «Цікаво, корисно та науково» розміщені

матеріали про В. Вернадського, Г. Сковороду. В «Контактах» – адреси абонементів та читальних залів бібліотеки.

Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського» на своєму сайті в підрубриці «Бібліотека» розмістив Положення про бібліотеку ВСП та посилання на електронні версії підручників для 9, 10, 11 класів, за якими навчаються студенти коледжу. В «Новинах» висвітлює заходи співпраці з філією №4 ім. І. Приходька (2022, 2023 рр.).

З сайту Кременчуцького медичного фахового коледжу ім. В. Литвиненка можна перейти по гіперпосиланню на блог «Бібліотека КМФК ім. В. Литвиненка» biblmed.blogspot.com. Діє з 2014 року. На блозі представлена фотоінформація «Нові книги в бібліотеці» з запрошенням ознайомитись з новими надходженнями книг до бібліотеки. Новини – інформація на блозі актуальна, про літературні дати, заходи, що проводяться зі студентами в бібліотеці, письменницькі ювілеї. На сайті закладу – в новинах висвітлюються заходи, що проводяться в бібліотеці.

Сайт Кременчуцького льотного коледжу ХНУВС – з розділу «Освіта» є перехід на підрубрику «Бібліотека», можна переглянути «Електронну бібліотеку» і завантажити для перегляду повнотекстові книги (посібники, збірники). Є рекомендації для читання: «10 найкращих онлайн-бібліотек з електронними книжками українською мовою» та огляди книг. В підрубриці «Виставкова діяльність» в 2024 році календар знаменних дат місяця, відео на ютюбі до різних дат, відео «День селфі у бібліотеці». В новинах (2024) повідомлення про профорієнтаційну виставку закладу у вітрині філії № 3.

Бібліотека коледжу транспортної інфраструктури – в рубриці «Структура» є підрубрика «Бібліотека» – в ній Положення і правила користування бібліотекою. З розділу «Освіта» можна перейти на «Електронну бібліотеку» і скористатися підручниками з загальноосвітніх

дисциплін з відкритих платформ, навчальними посібниками, методичними матеріалами з предметів галузі.

Бібліотека Обласного коледжу «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка» має сайт, рекламує новинки отриманої літератури (в 2024 книгу – благодійну антологію «ЦЕ воює вона», отриману в рамках програми «Сприяння рівності та протидія дискримінації» Національного Демократичного Інституту Міжнародних Відносин (НДІ), акції (збір книг для мобільних куточків в укриттях на деокупованих територіях), віртуальні виставки. Є загальна інформація про бібліотеку (положення), академічну доброчесність (нещодавно проведений семінар). Для доступу до електронної бібліотеки Кременчуцької гуманітарно-технологічної академії потрібен обліковий запис у домені ru.org.ua. Є розділи «Заходи в бібліотеці» (зустріч, презентації, семінар), «Бібліографічна діяльність» (архів). Архів з 2014 року. В програмі UniLib після реєстрації можна переглянути, збирати і друкувати свої підбірки літератури, скачувати повнотекстові документи і т.д.

Кременчуцький професійний ліцей імені А. Макаренка в категорії «Робота бібліотеки» сторінки «Виховна робота» представив сторінку «Бібліотека» – інформація про фонд бібліотеки, посилання на електронні підручники з відкритих платформ.

Бібліотека Регіонального центру ПТО № 1 має сайт, створений в конструкторі wix.com. Містить загальні дані про бібліотеку, портфоліо бібліотекарів, фотогалерею, нормативну базу (перелік документів), виставки (в електронному форматі) до 210-річчя Т. Шевченка, про українських жінок, дайджест літератури до Дня Соборності та про інші свята і дати. Є розділ «Новинки бібліотеки», посилання на електронні версії підручників з відкритих платформ. На сайт бібліотеки можна вийти з головної сторінки сайту училища.

Бібліотека ПВУ-7 має сайт, створений в конструкторі ВІКС. Містить загальну інформацію, портфоліо працівників бібліотеки (доступні також за QR-кодом), регламентуючу документацію, списки навчальної літератури для різних спеціальностей, відкриті онлайн-ресурси для учнів профтехів. Створюються бібліотекарями інформ-дайджести, інформ-досьє, експрес-огляди та інші електронні форми. В «Соціокультурній діяльності» виокремлюють виставки і культурно-просвітницькі заходи (2024 – цикл «Великі українці» ювіляри місяця).

Сайт ПТУ-26 в рубриці «Учням» має підрубрику «Бібліотека» – з загальною інформацією про бібліотеку, порт фолію бібліотечних працівників. Електронні підручники (як і в інших закладах) з освітніх платформ. Рубрика «Творча робота бібліотек» містить відеоролик проєкту “Українська ідентичність: від калини за вікном до родини за столом” (переможець у номінації «Відеоролик»), співпрацю з КМПБ, фото «Виставки літератури».

Технічних бібліотек (2) на сайтах підприємств не представлено.

Бібліотеки закладів загальної середньої освіти – є 5 сайтів бібліотек та 15 сторінок\підрубрик бібліотек на сайтах закладів освіти. На сайтах представлено: інформацію про бібліотеки (історія, правила користування), нормативно-правові документи, які регламентують діяльність бібліотек, новини бібліотеки, бібліотечні поради та адреси відкритих платформ, де можна почитати книгу он-лайн, корисні посилання та ін. Розміщені також відео «Правила поводження з книгою», бібліотечні уроки з презентаціями.

Цікаві підрубрики «Відео» – відео про книгодрукування, бібліотеки, рейтингові книги для підлітків. В рубриках «Електронні підручники» розміщені електронні версії підручників для різних класів.

Підрубрики «Бібліотечні цікавинки», «Цікавинки для всіх», «Це цікаво» – містять інформацію про книги-ювіляри, поради («що почитати влітку»), календар знаменних дат, цікаві факти про книги і бібліотеки.

Представлені нові надходження до бібліотек і огляди книжкових новинок – в рубриках «Радимо прочитати», «Нові надходження». Є віртуальні виставки (по краєзнавству, по протидії булінгу), відео екскурсія муралами «Легенди Кременчука» на стінах філії № 3 Дитячої бібліотеки на Соборній (сайт бібліотеки гімназії № 20). Сайти загальноосвітніх закладів представляють електронні версії підручників з освітніх платформ, оприлюднюють протоколи вибору підручників, виставляють в мережі електронні продукти, відео, віртуальні виставки, які популяризують читання.

Тотальна інформатизація суспільства, недавня пандемія, російсько-українська війна – з цими викликами довелося стикнутися бібліотекам. Глибокі зміни відбуваються в усіх сферах людського життя. Суспільство переживає тяжкий воєнний період, період переоцінки цінностей. Бібліотеки територіальної громади прямо залежать від цих змін, але, безумовно, мають зберегти своє місце в структурі громади.

І напряду залежить життєдіяльність бібліотек від інформаційних ресурсів – якими є і бібліотечні фонди.

ВИСНОВКИ

Відповідно до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», бібліотека – це інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) чи структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів. Суспільне визнання та авторитет бібліотеки визначається багатством та якістю бібліотечного фонду.

Водночас бібліотечний фонд – це систематизована сукупність документів, яка відповідає завданням, типу та профілю бібліотеки, а також інформаційним потребам її користувачів і призначена для використання та зберігання документів протягом певного часу, поки вони мають для користувача реальну або потенційну цінність.

Комплектування – це один з основних процесів технологічного циклу з формування бібліотечного фонду, який, у свою чергу, складається з певної сукупності процесів, процедур і операцій з відбору та придбання документів. Для якісного здійснення його комплектування слід володіти не тільки теоретичними положеннями, враховувати принципи комплектування, а й знати зміст і послідовність роботи з відбору і придбання документів. Комплектування фонду – це відповідальна і важлива робота.

У централізованій бібліотечній системі вона складається з таких взаємопов'язаних процесів, як: виявлення та вивчення бібліографічних посібників на допомогу комплектуванню; відбір необхідних бібліотеці видань за змістовними і формальними ознаками (типом, видом, мовою видання); складання замовлення; визначення джерел постачання бібліотеки документами, зв'язок з ними, укладення договору, передача замовлення і його оплата; придбання документів, знайомство з документами, що надійшли

до бібліотеки; прийняття остаточного рішення про включення їх до складу фонду.

Однак на практиці робота з комплектування фонду включає не тільки ці великі, а й менші процеси, які в свою чергу поділяються на процедури та операції. Чим більша бібліотека, тим складнішим є процес комплектування її фонду, який потребує участі багатьох бібліотечних працівників і в першу чергу фахівців з розглядуваного питання.

Сукупність і послідовність роботи з комплектування фондів значною мірою залежить також від того, чи здійснюється відбір і придбання нововиданих документів, чи документів, які вийшли кілька років тому. Поповнення фонду новими документами потребує додаткових технологічних операцій порівняно з придбанням видань за минулі роки. Саме цю часову ознаку покладено в основу класифікації видів комплектування.

Відповідно до неї прийнято розрізняти три основні види комплектування: початкове, поточне і ретроспективне. Початкове комплектування – це відбір і первісне придбання мінімуму документів, склад і обсяг яких достатні для відкриття бібліотеки. Поточне комплектування – це відбір і поповнення наявного фонду бібліотеки новими документами в міру їх видання. Ретроспективне комплектування – це відбір і поповнення наявного фонду документами, виданими минулими роками, зовсім відсутніми в бібліотеці чи наявними в недостатній кількості примірників.

Загалом процес формування фонду бібліотеки значною мірою залежить від якості його комплектування. Комплектування фонду сучасної бібліотеки – це складний процес, який передбачає різні шляхи його здійснення та зумовлений певними аспектами: глобальним приростом документних потоків та наявністю в них значної частини документів, збережених на електронних носіях; зростанням цін на друковану продукцію, а особливо на наукову та довідкову літературу; складною фінансово-економічною ситуацією в країні, що впливає на фінансування бібліотек; недостатніми фінансовими

можливостями бібліотек; соціальною кризою, яка в питанні бібліотек визначається у поступовій втраті читача.

Сьогодні на часі питання актуалізації бібліотечних фондів. Міністерство культури та інформаційної політики розробило рекомендації щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України

Бібліотечні ресурси – це частина інформаційних ресурсів держави. Вони потребують особливої уваги, а також розвитку і захисту, зокрема й від поширення ворожих інформаційних впливів. В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України актуалізація бібліотечних фондів є вкрай необхідною та водночас має відбуватися виважено і поступово.

З огляду на це міністерство спільно з консультативно-дорадчим органом – Радою з питань розвитку бібліотечної справи розробили рекомендації щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України.

В умовах російсько-української війни зберігати в бібліотечних фондах види документів, зазначених у рекомендаціях, є неприпустимим з точки зору інформаційної безпеки нашої країни та впливу на суспільну свідомість громадян.

Ці рекомендації можуть використовувати організації різних форм власності, які мають структуру бібліотеки.

Зокрема під вилучення підпадають книги: зміст яких порушує вимоги статті 2 закону «Про захист суспільної моралі»; внесені Держкомтелерадіо до переліку видань, які не рекомендовані до ввезення на територію України; внесені Держкомтелерадіо до переліку видань, яким відмовлено у ввезенні на територію України; автор (один із авторів) яких внесений до переліку осіб, що становлять загрозу національній безпеці; до авторів або видавництв застосовано санкції відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони; автори яких публічно підтримують агресію росії проти України.

Серед іншого, не рекомендується зберігати у бібліотеках фізично зношені та морально застарілі видання, зокрема періоду СРСР, за винятком окремих екземплярів, що становлять ядро бібліотечного фонду (зокрема видання краснавчого характеру, книжкові пам'ятні видання).

Що стосується Кременчука, то Кременчуцька міська публічна бібліотека та 9 філій обслуговують (2023) 16% (16,3%) всього населення Кременчука. І близько 38% (37,7%) всіх користувачів бібліотек міста.

Однією з головних умов функціонування бібліотек є стан бібліотечних фондів: їх актуалізація, популяризація, збереження, очищення. Фонди публічних бібліотек міста характеризуються перевищенням вибуття над надходженням (така тенденція зберігається з 2000-х років) – в звітному році 2 з половиною тисяч примірників (2595 примірників) надійшло, а 34 тисячі примірників вибуло (34445 примірників). Загальний склад бібліотечного фонду на 01.01.2024 року – 577 тисяч примірників (577828 примірників). Значно зменшився фонд за останній час з майже 700 тисяч примірників. За даними Аналізу діяльності публічних бібліотек України НІБ імені Ярослава Мудрого (у 2022 році) обсяги списання документів перевищують обсяги нових надходжень (2022 у 6 разів), що призводить до скорочення сукупного бібліотечного фонду. Але для України цей процес не можна вважати негативним, оскільки він свідчить про систематичну роботу з оптимізації завеликих і застарілих фондів.

Протягом 2022–2023 рр. спостерігались певні зміни у процесах формування та використання бібліотечних фондів, з урахуванням Методичних рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України. Ці рекомендації мають використовувати і органи місцевого самоврядування, і публічні бібліотеки та організації різних форм власності, які мають у своїй структурі бібліотеки (організації, заклади, установи).

Основними джерелами надходжень документів до фондів публічних бібліотек Кременчука у 2023 р. є такі:

- безкоштовна передача юридичними та фізичними особами;
- надходження за Програмою «Книжкові гранти для бібліотек України», від Української асоціації видавців та книго розповсюджувачів, БФ «Бібліотечна країна» та БФ громади Харкова «Толока»;
- надходження з пілотного проєкту «Польська книжкова полиця»;
- подарунки від організацій та наших користувачів.

В цілому по публічних бібліотеках Кременчука відсоток оновлення фондів складає 0,4% (0,45%). Раніше цей показник був на рівні 1,4–1,7%. Відповідно до Державних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні (затвердженими постановою КМУ від 06.02.2018 № 72), щорічне оновлення фондів публічних бібліотек має становити не менше 5%, а відповідно до рекомендацій ІФЛА – 10%.

Необхідно відзначити, що 83% (83,12%) списаних в наших публічних бібліотеках документів були російською мовою.

Мережа освітянських бібліотек МОН України є найбільшою і ще донедавна об'єднувала 18 тисяч (18066) бібліотек, з них близько 15 тисяч (15000) закладів загальної середньої освіти (шкільних бібліотек). Вони акумулюють, зберігають та організують доступ до власних і зовнішніх інформаційних ресурсів усім учасникам освітнього процесу, забезпечуючи тим самим інформаційні потреби користувачів. В нашому місті мережа освітянських бібліотек також є найбільшою і складається з бібліотек закладів загальної середньої освіти (шкільних), закладів фахової передвищої освіти, закладу вищої освіти, професійно-технічної освіти.

Отже, бібліотечний фонд бібліотек м. Кременчука загалом відображає загальнодержавні тенденції в аспекті актуалізації. Основним же критерієм оновлення фонду є унеможливлення популяризації культури та науки росії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні документи

1. Про авторське і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX, Редакція від 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення 21.05.2024).
2. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27.05.1995 р. № 32/95-ВР, Редакція від 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 21.05.2024).
3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 939-VI. Редакція від 08.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17%20%20#Text> (дата звернення 21.05.2024).
4. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV Редакція від 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/851-15#Text> (дата звернення 21.05.2024).
5. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР Редакція від 04.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 21.05.2024).
6. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII Редакція від 27.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12#Text> (дата звернення 21.05.2024).
7. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР Редакція від 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/75/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 21.05.2024).

8. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. Редакція від 21.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення 21.05.2024).

9. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.1993 р. № 3322–XII Редакція від 19.04.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3322-12#Text> (дата звернення 21.05.2024).

10. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. Редакція від 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення 21.05.2024).

11. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p#Text> (дата звернення 21.05.2024).

12. ДСТУ 7448:2013 «Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять». Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. III, 41 с. (Національний стандарт України) (Інформація та документація).

13. ДСТУ 5034:2008. «Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять» : [Чинний від 2009.01.01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2009. 38 с. (Національний стандарт України) (Інформація та документація).

14. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» : схвалено розпорядж. Кабінету Міністрів України від 23 берез. 2016 р. № 219-р. *Законодавство України* : офіц. веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80> (дата звернення: 21.05.2024).

15. Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною

агресією російської федерації проти України. [URL:https://mcip.gov.ua/wp-content/uploads/2023/06/rekomendacii_29.06.pdf](https://mcip.gov.ua/wp-content/uploads/2023/06/rekomendacii_29.06.pdf) (дата звернення: 21.05.2024).

Фундаментальні дослідження

16. Антоненко І. П., Баркова О. В. Каталогізація електронних ресурсів : наук.-метод. посіб. Київ : НБУВ, 2017. 116 с.

17. Бакан С. Ф., Вилегжаніна Т. І. Електронна бібліотека «Культура України» [роль НПБУ в цьому проєкті]. *Кінознавство, культурологія та мистецтвознавство (соціально-комунікаційний аспект)* : колект. моногр. / Київ. міжнар. ун-т, Ін-т журналістики. Київ, 2021. С. 93–108.

18. Бібліотекознавство: курс лекцій / укл. К. М. Мовчан. Мукачево : РВЦ МДУ, 2019. 132 с.

19. Волохін О. М. Каталогізація цифрових ресурсів Інтернет: Дублінське ядро метаданих : посібник. Кіровоград : [б. в.], 2013. 70 с.

20. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів : колектив. монографія / Спірін О. М., Іванова С. М., Новицький О. В. та ін. Київ : Пед. думка, 2022. 176 с.

21. Лобузін І. Цифрові бібліотечні проєкти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій : монографія. Київ, 2016. 215 с.

22. Лобузін К. Бібліотечні класифікації в сучасних інформаційних сервісах. Київ, 2020. 131 с.

23. Лобузін К. Технології організації знанневих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2020. 252 с.

24. Новітні інформаційні технології та бібліотека. Київ : Британська Рада в Україні, 2000. 108 с. (The British Council; Бібліотеки в інформаційному суспільстві).

25. Петрова Л. Г. Бібліотека в умовах суспільно-економічних змін ; Нац. парламент. б-ка України. К., 2019. 301 с.

Періодичні видання

26. Антоненко І. П., Баркова О. В. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: історія питання, термінологія, форматне забезпечення. *Бібл. вісн.* 2014. № 2. С. 11–22.

27. Антоненко І. П. Каталогізація в умовах застосування комп'ютерних технологій: нові напрями та методи організації. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського.* 2021. Вип. 6. С. 226–232.

28. Баркова О. В. Електронні ресурси: аспекти типології / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2004. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2004/04bovrat.html> (дата звернення: 21.05.2024).

29. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Дискусійні питання розвитку теорії і методології бібліотекознавства. *Бібл. вісн.* 2016. № 2. С. 3–9.

30. Гошанська І. С. Проблеми ефективного управління формуванням бібліотечного фонду. *Бібліотека та сучасні тенденції в інформаційному забезпеченні освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів* : матеріали науково-практичної конференції, 15–16 берез., 2022 р. Хмельницький : ХНУ, 2022. С. 220–225.

31. Гуцол Г. Електронні бібліотеки: проблемні питання видавництв, бібліотек, обов'язкового примірника, авторського права. *Вісн. Кн. палати.* 2020. № 10. С. 48–49.

32. Ільганаєва В. О. Методологічні завдання сучасного бібліотекознавства. *Короленківські читання 2010* : матеріали XIII наук.-практ. конф., [Харків], 7–8 жовт. 2010 р. / М-во культури України, ДЗ «ХДНБ ім. В. Г. Короленка» ; [уклад. Н.І. Капустіна]. Х., 2011. С. 82–89.

33. Кобелєв О.М. Інформаційна аналітика в бібліотекознавстві : [використ. в бібліотекозн. дослідж.]. *Вісн. ХДАК.* Х., 2019. Вип. 31. С. 163–171.

34. Кулаковська Т. Л. Бібліотечно-інформаційна система як об'єкт комплексного бібліотекознавчого дослідження. *Наук.-техн. інформ.* 2017. № 1. С. 11–15.

35. Кунанець Н., Липак Г. Європейський досвід створення консолідованих інформаційних ресурсів. *Бібл. вісн.* 2016. № 6. С. 15–20.

36. Мацібора Н. Г., Домбровська Л. В. Зберігання бібліотечного фонду: традиційні та новітні підходи. *Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського* : зб. наук. праць / АПН України ; ДНПБУ ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: Л. А. Дубровіна [та ін.]. Київ : Пед. думка, 2022. Вип. 3. С. 232–244.

37. Микитенко А. Участь НПБУ в міжнародних проектах зі створення електронних бібліотек. *Б-ка і книга у контексті часу* : зб. наук. ст. VII Всеукр. наук.-практ. конф. Тема року: «Публічні б-ки: традиції і сучасність», 17–18 квіт. 2013 р. Київ, 2013. С. 57–60.

38. Олійник В. І., Ходоренко С. М. Збереження бібліотечних фондів: проблеми і першочергові завдання. *Шкільна бібліотека.* 2022. № 21–22. С. 54–57.

39. Ржеуський А. В., Кунанець Н. Е. Електронна бібліотека як складова сервіс-орієнтованої бібліотечної системи. *Короленківські читання 2017 «Бібліотеки, архіви, музеї: динамічний розвиток і пошук нових форматів»* : матеріали XX Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 26 жовт. 2017 р. Харків, 2018. Ч. 1. С. 76–80.

40. Рудич О. Б. Зведений каталог оцифрованих видань: новий корпоративний проект. *Б-ка і книга в контексті часу* : зб. матеріалів X Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 2017. С. 52–54.

41. Сердюк С., Герасимова С. Бібліотеки під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика.* 2022. № 3 (29). URL: https://odnb.odessa.ua/img/novini_2016/645/serdyuk.pdf (дата звернення:

10.05.2024).

42. Солоіденко Г., Кулаковська Т. Діяльність бібліотек наукових установ НАН України в умовах російсько-української війни. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2023. № 4 (34). URL: <http://surl.li/ttfzv> (дата звернення: 10.05.2024).

43. Ушеренко Д. Проблеми бібліотечно-інформаційного сервісу в умовах надзвичайних ситуацій. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2023. № 4 (34). URL: <http://surl.li/ttfzv> (дата звернення: 10.05.2024).

44. Шепелява Н. А. Сучасний стан лінгвістичного забезпечення інформаційно-бібліотечних систем України. *Вісн. Харк. держ. акад. культури*. Харків, 2015. Вип. 16. С. 156–164.

Електронні ресурси

45. Архітектурна організація програмних засобів оперативного аналізу інформаційних ресурсів електронних бібліотек : заключний звіт НДР № ІТ/473-2017 (номер держ. реєстрації 0107 У 007601) / Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». Київ, 2017. URL: <http://kpj.ua/didaktik/zvit473.doc> (дата звернення: 21.05.2024).

Видання іноземною мовою

46. Librarians! Stand with Ukraine! / Бібліотекарі! Будьмо з Україною! *Українська бібліотечна асоціація* : вебсайт. URL: <https://ula.org.ua/en/news2/5005-librarians-stand-with-ukraine-bibliotekari-budmo-z-ukrainoiu> (дата звернення: 05.05.2024).

ДОДАТОК А

АНКЕТА

для опитування користувачів бібліотеки

Мета анкети – збирання та узагальнення матеріалів щодо визначення основних шляхів формування бібліотечного фонду.

Чи задовольняє Вас склад фонду бібліотеки?	Так	Ні	Частково
Бібліотечний фонд відповідає Вашим запитам на:			
літературу для задоволення професійних запитів	Так	Ні	Частково
допомагає в самоосвіті	Так	Ні	Частково
сприяє успішному учбовому процесу	Так	Ні	Частково
допомагає у розширенні Вашого світогляду, самоосвіті	Так	Ні	Частково
забезпечує організацію культурного дозвілля	Так	Ні	Частково
Чи задовольняє Вас склад фонду за його типологією, зокрема, чи достатньо в ньому:			
книг, брошур	Так	Ні	Частково
періодичних видань	Так	Ні	Частково
довідкової літератури	Так	Ні	Частково
науково-популярної	Так	Ні	Частково
художніх творів	Так	Ні	Частково
літератури для дітей	Так	Ні	Частково
Чи задовольняє Вас фонд бібліотеки в мовному аспекті? зокрема, документи:			
державною мовою	Так	Ні	Частково
мовами національних меншин	Так	Ні	Частково
іноземними мовами	Так	Ні	Частково
Чи готові Ви посприяти комплектуванню бібліотеки (фінансова підтримка, дарунок літератури з власної бібліотеки)?	Так	Ні	Частково
За якими темами, питаннями, видами, типами, мовами, на Вашу думку, не вистачає документів у фонді бібліотеки? Коротко висловіть думку з цього приводу.			